

1. Coğrafi işaret kavramı neyi ifade etmektedir?

Bazı coğrafi çevrelerde üretilen ürünler, bu çevrenin doğal yapısından (ikliminden, toprak yapısından, suyundan, hayvanların beslenmesinde malzeme olarak kullanılan bitki örtüsünden) kaynaklanan çeşitli üstünlüklere sahip olabilir. Örneğin Ezine peynirinin, diğer yerlerde üretilen peynirlerde bulunmayan, üstün ve farklı bir lezzete sahip kabul edilmektedir. Çünkü üretiminde, Ezine, Bayramiç ve Ayvacık ilçelerinin doğal bitki örtüsü ve su kaynaklarıyla beslenen hayvanlardan elde edilen sütler belirli oranlarda karıştırılmaktadır. Bu nedenle başka bir coğrafi çevredeki süt ile üretilen peynirlerde, Ezine peynirinin nitelik ve özellikleri bulunmamaktadır¹.

Benzer şekilde, belirli bir coğrafi çevrenin beşeri özellikleri, örneğin o yöredeki üreticilerin üretim teknikleri de, ürünlere bazı nitelik, özellik veya ün kazandırmış olabilir. Örneğin Hereke halıları diğer yerlerin tekniğiyle işlenen halılardan farklı olup, bu farklılık onun tercih edilmesinin temel nedenlerinden birini oluşturmaktadır.

Bu tür ürünlerin coğrafi kökenleri sayesinde kazandıkları üstün nitelik ve/veya özellikler, tüketicilerde haklı bir güven uyandırmakta; tüketiciler, anılan ürünleri daha yüksek fiyat ödeyerek de olsa, benzer ürünlere tercih etmektedirler. Ancak uygulamada söz konusu ekonomik avantajdan yetkisiz yararlanmayı amaçlayan üreticilere sıklıkla rastlanmaktadır. Anılan kişiler, aslında o coğrafi çevreden kaynaklanmayan ve/veya belirlenmiş yöntemlere göre üretilmemiş ve dolayısıyla da beklenen nitelik ve özelliklere sahip olmayan ürünleri de, bu yörelerin adı altında pazarlamaktadırlar (Ezine’de üretilmemiş peynirlerin “Ezine peyniri” olarak pazarlanması gibi). İşte coğrafi kökenden kaynaklanan bu nitelik ve özelliklerin korunabilmesi için “**coğrafi işaret**” olarak adlandırılan sınai hak koruması kabul edilmiştir.

Ürünün belirli bir coğrafi kökenle bağlantısını kuran ve bu coğrafi kökenden kaynaklanan özelliğe, niteliğe veya üne sahip olduğunu gösteren adlara “Coğrafi İşaret” denmektedir.

Coğrafi işaret kavramı, fikri mülkiyet hukukumuzda 1995 yılında “Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında 555 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname”nin kabul edilmesi ile birlikte girmiştir². Günümüzde ise 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu’nda bir sınai mülkiyet hak tipi olarak düzenlenmektedir.

¹ Coğrafi işaret kavramı hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. TEKİNALP, Ünal: Fikri Mülkiyet Hukuku, 4. Baskı, İstanbul: Arıkan 2005, s. 22; GÜNDOĞDU, Gökmen: Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı ve Korunması, İstanbul: Beta 2006, s. 5 vd.

² RG. 27.06.1995, S. 22326.

Coğrafi işaretlere sui generis nitelikte bir koruma sistemi sağlayan düzenlemelerimiz, Avrupa Birliđi (AB) mevzuatı ile -pek çoğuna ÷lkemizin de taraf olduğu- uluslararası sözleşmeler dikkate alınarak hazırlanmıştır.